

Скоцька Яна Олександрівна
*студентка 2 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:
Красовська Ольга Олександрівна,
*д.п.н., професор кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ «МИСТЕЦТВА» У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Провідною ідеєю Концепції «Нова українська школа» є розвиток ключових компетентностей учнів. Орієнтуючись на європейський досвід освітніх реформ, українська освіта сьогодні повинна мати не академічний, а прикладний характер: усі знання, отримані в школі, дитина має використовувати в повсякденному житті. Саме такою ідеєю пронизане інтегроване навчання, яке нині набуло більш широкого розуміння в теорії й більш активного використання в практиці освітньої діяльності порівняно з попередніми роками. За новим Державним стандартом початкової освіти інтеграція є основною формою організації навчання молодших школярів.

Отже, актуальність інтегрованого навчання зумовлена необхідністю переформатування традиційних підходів до навчання та формування в учнів цілісної картини світу, створення умов для формування дитини – здобувача освіти як цілісної всебічно розвиненої особистості. Методологія міждисциплінарного знання виражена верховенством інтеграційних, синтезуючих тенденцій. Специфіка такого підходу полягає у відновленні цілісних уявлень про світ, сприйнятті картини світу як єдиного процесу. Інтеграція знань через реалізацію міждисциплінарних зв'язків сприяє охопленню лінійних зв'язків по горизонталі і точкових по вертикалі, охопленню не лише послідовності, але і одночасності цих зв'язків і відтворенню на новому, вищому рівні цілісного бачення тих чи інших проблем, ситуацій, явищ у повноцінній багатогранності, багатоаспектності [3, с. 36].

Педагогічний словник визначає *інтеграцію як цілеспрямоване об'єднання та координацію дій різних складових цілісної системи* [1, с. 104]. Для інтеграції важливим є системний підхід, завдяки якому інтеграція розуміється як процес. Тобто інтеграція – це процес взаємодії двох чи більше систем задля створення нової, яка набуває нових властивостей завдяки зміні властивостей та зв'язків її елементів. В наукових джерелах вказано, що інтегрувати – означає поєднати окремі складові систем в такий спосіб, щоб результат об'єднання в підсумку перевершував їхнє значення до взаємодії.

Через загальнонауковий підхід до визначення поняття «інтеграція» деякі дослідники протиставляють його поняттю «диференціація», підкреслюючи при цьому сильно виражену системність. Тобто, інтеграція – це «процес взаємопроникнення, ущільнення, уніфікації знання, який проявляється через єдність з протилежним йому процесом розчленування, розмежування, диференціації». На наш погляд, інтеграція не можлива без збереження певних автономних, самостійних ознак кожної із систем, які інтегруються; саме визначення інтеграції заперечує цілковите «розчинення» систем одна в одній і феномен інтеграції в дещо парадоксальному твердженні, що власне інтеграція – це поєднання інтегрованого і диференційованого [3, с. 49].

Л. Масол вважає, що *інтеграцією є процес взаємодії елементів із визначеними властивостями, у ході якого відбувається встановлення, ускладнення і зміцнення істотних зв'язків між даними елементами на основі достатньої підстави, в результаті якої **виникає інтегрований об'єкт (цілісна система)** з якісно новими характеристиками, і в структурі цього об'єкту збережені індивідуальні характеристики початково заданих елементів* [3].

Окрім процесуального підходу до визначення інтеграції, дослідники наголошують і на результативності процесу інтеграції. Так, на думку І. Дичківської, інтеграція виступає процесом і результатом побудови нерозривних зв'язків, єдності. Отже, *інтеграція – це процес об'єднання, взаємопроникнення, взаємного зближення, взаємовпливу, взаємодії тощо кількох систем, в результаті якого утворюється нова цілісна система, яка характеризується новими властивостями та взаємозв'язками між якісно оновленими вихідними елементами, котрі при цьому зберігають свої головні відмінності*. Підхід до визначення явища інтеграції як системи знаходить своє відображення і у сфері освіти [2, с.46].

Окрім того, інтеграція виступає засобом отримання нових уявлень на межі традиційних предметних знань. Таке розуміння інтеграції говорить про її першочергове покликання компенсувати незнання на межі раніше засвоєних диференційованих знань та встановлення існуючих зв'язків між ними. Її спрямування – розвиток ерудиції, розширення існуючої вузької спеціалізації в навчанні. В контексті цього, інтеграція повинна тільки об'єднати знання, що одержуються, в цілісну систему, але не замінити собою навчання у формі класичних диференційованих предметів [1, с. 14].

Інтеграція як процес – це висока форма реалізації міжпредметних зв'язків, що забезпечує якісно новий рівень навчання [3, с.56]. Вивчення різних педагогічних джерел показало, що процес інтеграції своїми коренями сягає далекого минулого класичної педагогіки і безпосередньо пов'язаний з ідеєю міжпредметних зв'язків, яка, в свою чергу, виникла в процесі пошуку шляхів відображення цілісності світу у змісті навчального матеріалу.

Більш вичерпне визначення поняття інтеграції в педагогіці, на нашу думку, пропонує І. Бех. Педагогічна інтеграція – це створення збільшених педагогічних одиниць на основі взаємозв'язку різних компонентів навчально-виховного процесу кількох розділів підготовки учнів [1, с. 6].

Головне покликання інтеграції полягає у сприянні подоланню фрагментарності та мозаїчності знань дітей. Також вона слугує інструментом оволодіння учнями комплексними знаннями, сукупністю загальнолюдських цінностей; сприяє формуванню системно-цілісного світогляду. Окремі дослідники вбачають в інтеграції єдиний спосіб вирішення важливого освітнього дискурсу – обмеженість можливостей людини відносно безмежного обсягу знань. Додатковим ефектом практичної реалізації інтегрованого навчання є сприяння розвитку емоційно-ціннісного ставлення школярів до навчання, що виникає на основі кращого розуміння навчальних матеріалів саме через міжпредметність, взаємозв'язки з повсякденною активністю людини. Це є умовою успішного формування предметних та ключових компетентностей школярів, як вміння вчитися й використовувати знання [3, с. 65].

Основу інтеграції становлять загальні для кількох предметних галузей знань наукові ідеї, концепції, що дають цілісне уявлення про людину, світ, культуру. Таким чином, мета інтегрованого навчання полягає у:

- формуванні у дітей цілісного уявлення про навколишній світ, системи знань і вмінь;
- досягненні якісної, конкурентоздатної освіти;
- створенні оптимальних умов для розвитку мислення дітей у процесі опанування освітніх ліній початкової освіти;
- активізації пізнавальної діяльності дітей на уроках;
- ефективній реалізації розвивально-виховних функцій навчання.

Виникнення інтегрованого навчання як інноваційного явища та його застосування у педагогічній практиці зумовлено необхідністю формування інтерактивного типу мислення у сучасних дітей з метою їх майбутньої успішної адаптації і конкурентоспроможності в умовах сьогодення. Інтегративне мислення є інструментом адаптації сучасної дитини до життєдіяльності в умовах трансформації соціуму, специфічним засобом опанування величезного обсягу навчальної та побутової інформації про світ, суспільство та особисте місце в ньому, виступає інструментом самоактуалізації, самовдосконалення і самореалізації [3, с. 244].

Інтегрований урок в найзагальнішому розумінні – це структурований урок, мета якого досягається через використання знань, умінь та висновків інших предметних галузей знань. Виходячи з цього, умовою доцільності інтегрованого заняття є наявність у змісті навчального матеріалу міжпредметних зв'язків, а пріоритетною метою такого заняття є оволодіння системою знань і цінностей, «занурення» в певну культурну епоху, осягнення картини світу і людини в поняттях, символах, образах, моделях буття.

Бінарний урок – це різновид інтегрованого уроку. Важливою відмінністю бінарного уроку від традиційного полягає у методиці його проведення: заняття з певної теми проводять один або більше вихователів. Етапи в структурі такого заняття не відокремлені один від одного, а органічно взаємопов'язані, пластичні та можуть переплітатися один з одним. На практиці спостерігається використання різних форм проведення бінарних занять: повне злиття

навчального матеріалу в єдиному курсі (наприклад, література, мистецтво, навколишній світ); злиття більшої частини навчального матеріалу з визначенням специфічних розділів (мистецтво і музика) [3, с. 16].

Інтегроване навчання – це навчання, основою якого є комплексний підхід. Освіта розуміється як узагальнена картина, цілісна система, а не розділяється на окремі дисципліни. Межі предметів (роздільники) зникають, коли педагоги заохочують дітей будувати зв'язки між науками й опиратися на знання та вміння з декількох предметних галузей. Дітям необхідно відкрити можливості для інтеграції знань, сформувати у них навички з різних предметів і вміння критично оцінювати те, як ці частини взаємодіють. Основні ідеї інтегрованого навчання полягають у:

- особистісній спрямованості навчання, коли людина – головна цінність освітнього процесу;
- верховенство основних мотивів у навчанні (спонукальні, внутрішні, зовнішні й організаційні);
- системність навчання;
- рефлексія навчальної діяльності.

Мета інтегрованого навчання включає в себе: формування в дітей цілісного світогляду; активізація пізнавальної діяльності учнів; краща якість засвоєння навчального матеріалу; створення творчої, продуктивної атмосфери в колективі; виявлення в дітей особливих здібностей; формування навичок самостійної роботи з додатковою літературою, опорними словами та схемами; ефективна реалізація виховної функції навчання [3, с. 172].

Отже, інтеграція надає можливість формувати в учнів навички людини ХХІ століття: □критичне та продуктивне мислення, здатність до вирішення проблем; прогнозування, висування гіпотез, порівняння й зіставлення, узагальнення, оцінка ідей, вибір альтернативи, ухвалення рішень; □соціальні/комунікативні навички: уважне слухання, повага до точки зору інших, розуміння думок інших, коректне донесення власної думки, співпраця під час спільної роботи; □організаційні навички: логічне вибудовування ідей, планування, форма вираження (письмово, усно, візуально, драматизація); розподіл часу; □навички застосування: використання раніше засвоєної інформації або навичок у новій ситуації; дослідницькі навички, розуміння прочитаного, навички вимірювання тощо. Вибір інтеграції як методологічного концепту зумовлений перспективними й поточними дидактичними, виховними та розвивальними завданнями освітнього процесу початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. *Особистість на шляху до духовних цінностей* : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с
2. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології*. Київ: Академвидав. 2004. 218 с.
3. Масол Л.М. *Методика навчання мистецтва у початковій школі*. Харків, 2006. 256 с.